

בבא מציעא לג

ADDENDUM

משה שווערד

A. דף על הדף מסכת בבא מציעא דף לג עמוד א

בגמ': רובץ ולא רבצן. ראיתי מעשה. שבעל תשובה בכה להרה"ק ר"י מרוזין זצ"ל שכל פעם אחר שהוא עושה תשובה הוא עוד פעם עושה חטאים. והוא דואג שהקב"ה לא יקבל את תשובתו מפני שאין תשובתו שלימה. ואמר לו הרבי, דלכאורה קשה, מדוע כתוב "כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון", היה צריך להיות כתוב "כי אתה סולח לישראל ומחל לשבטי ישורון". מה ה"ן" בסלחן ומחלן? אלא אמר הרבי, שלגבי חמור שרובץ תחת משאו, אומרים חז"ל: "רובץ ולא רבצן". שאם החמור מלומד לרובץ תחת משאו, אתה לא צריך לעזור להקים את החמור. רואים מזה שה"ן" מראה שהוא מלומד בזה, שזה קורה הרבה פעמים. ולפיכך אמר הרבי מרוזין, שהכונה כאן היא שהקב"ה צריך להיות "סלחן" ו"מחלן", לסלוח ולמחול פעם אחר פעם עכ"ל.

וחשבתי להוסיף בזה, שאע"פ שאדם חוטא ומשום זה קורים לו עוד פעם ועוד פעם רעות רבות וצרות, וכמו שכתוב (דברים לא, כא) "והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות", עם כל זה אם הוא עונה את השירה הזאת, שהשירה שהוא אומר היא, שאני יודע שהטעם שקראו לי הרעות והצרות היא מפני "שאינן אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה" (שם פסוק יז), שזו אשמה שלו והוא עושה תשובה, אז יש הבטחה, "כי לא תשכח מפי זרעו", אף על פי שזה קורה הרבה פעמים. (וללוי אמר)

B. תוספות מסכת בבא מציעא דף לג עמוד א ד"ה אבדתו קודמת

אבדתו קודמת - וא"ת אבדתו ואבדת רבו וכבוד אביו איזהו קודם אי אבדתו הלא כבוד אביו עדיף למאן דאמר בפ"ק דקדושין (דף לב. ושם) משל בן ואם כבוד אביו הלא אבדת רבו קודמת כדאמר לעיל אני ה' ויש לומר אבדתו קודמת דהיכא דאביו נהנה מגוף הבהמה חייב לכבדו כגון שחוט לי בהמתך אבל הניחה לאבד ותביא לי לאכול שגם לאב קשה האבדה אלא שרוצה לאכול.

C. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף לג עמוד א

[יא] בא"ד - אבל הניחה ליאבד ותביא לי לאכול שגם לאב קשה האבדה אלא שרוצה לאכול - בחי' המהרי"ט [קידו' לב א] מקשה ממעשה דדמא בן נתינה באשקלון [בקידו' לא א] האב לא נהנה מההפסד עצמו, ולמה היה הבן צריך להפסיד בשביל אביו.

[1] המהרי"ט מתרץ דבההיא דדמא בן נתינה לא מיקרי אבידה אלא מניעת רוח, ולכן חייב דהוי כמו ביטול מלאכה שחייב משום כיבוד אב, ובזה חייב אף שאביו אינו נהנה מהביטול מלאכה. [2] עוד תירץ דלצער חמור יותר ואסור אף שאין אביו נהנה מההפסד. [3] השיטה [לא נודע למי קידו' לא א] כתב שדמא בן נתינה בל"ה עשה בפנים משורת הדין.

D. שעורי ר' דוד מסכת בבא מציעא דף לג עמוד א

(תסא) בטעמא דליכא קדימה משום כבוד תורה

מתני' אבדת אביו ואבדת רבו, של רבו קודמת, שאביו הביאו לעולם הזה, ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא, ואם אביו חכם, של אביו קודמת. והנה מלשון המשנה משמע, דרק רבו שלמדו חכמה, קודם לאביו, אבל אם לא למדו חכמה, אף על פי שהוא חכם גדול, אין לו קדימה לאביו. דהא קתני דהטעם דשל רבו קודמת, משום דהביאו לחיי עולם הבא, ולא קאמר דמשום כבוד תורתו קודם. הרי מוכח דמשום כבוד תורתו אינו קודם לאביו, רק משום דהביאו לעוה"ב, וא"כ אי הוי חכם גדול, רק שהוא לא למד ממנו, אין לו קדימה לאביו. (וע"ע להלן ס"ק תס"ג.)

ואכ"כ צ"ב בזה, מ"ט באמת ליכא קדימה לחכם מחמת כבוד תורתו.

ואפשר לומר דחייב לרבו הוי חייב בין אדם לחבירו, דחייב לו מחמת שהוא רבו, וכן כיבוד אב הוי נמי חייב בין אדם לחבירו, אבל חייב כבוד ת"ת הוי רק חייב לשמים. ולכן כבוד ת"ת דהוי רק חייב לשמים, ודאי דאינו קודם לאביו, דחייב לחבירו קודם, ולכן כבוד אב דהוי חייב לאביו, קודם, ורק דהמשנה באה לפרש, ברבו ואביו, דתרוייהו הא הוי בין אדם לחבירו, מ"ט רבו קודם לאביו, וע"ז קאמר דהחייב לרבו הוי חייב יותר מלאביו מחמת הטעם שהביאו לחיי עולם הבא (וע"ע להלן ס"ק תס"ז).

E. שו"ע חו"מ סימן רסד

(א) מי שאבדה לו אבידה, ופגע באבידתו ובאבידת חבירו, אם יכול לחזור את שתיהן חייב להחזירם; ואם לא, יחזיר את שלו, שאבידתו קודמת אפילו לאבידת אביו ורבו, כדדרשינן מאפס לא יהיה בך אביון (דברים טו,

ד. ואע"פ כן יש לו לאדם ליכנס לפניו משורת הדין ולא לדקדק ולומר: שלי קודם, אם לא בהפסד מוכח. ואם תמיד מדקדק, פורק ממנו עול גמילות חסדים וסוף שיצטרך לבריות:

F. מהר"ל חדושי אגדות על בבא מציעא דף לג/א

כל המקיים בעצמו כך בא לידי כך. פי' כי האדם בקל פועל בעצמו יותר ממה שיפעל בזולתו, כי כאשר הוא פועל בעצמו אין דבר מתנגד לו, לא כאשר יפעל בזולתו, כאשר המקבל מתנגד לו אין מניח לפעול בו. וכאשר הוא מתירא מן עניות הרי יתן לעניות מקום לפעול בו ובא אליו הדבר, וכמו שאמר איוב (איוב ג' כ"ה) ואשר יגורתי יבא לי, כי כאשר הוא ירא מן דבר אחד והוא בעצמו מקטין עצמו לפני אותו דבר שהוא ירא ממנו, ובוהו פועל בו אותו דבר. ובפרט העניות שהוא ההעדר, וכאשר נותן עצמו אל ההעדר מקבל ההעדר, שהוא רודף אחריו תמיד, ודבר זה ברור. אע"ג דשלו קודם, היינו מצד החיוב, שאינו חייב שיהיה של חבירו קודם, אבל אשר קובע בנפשו כך וזהו כאשר מתירא מן העניות אז הוא בא לידי כך, כאשר הוא בדעתו שהוא מוכן לזה. ואינו דומה למי שהוא מתירא מן הנפילה שיפול, כי אין דבר זה דומה לזה כי הנפילה הוא בשביל מכשול אשר מגיע לו מן החוץ ואינו יכול לפעול המכשול מן החוץ, אבל זה לא היו רק חסרון והעדר ממון שבא לידי חסרון ולידי מארה, וכאשר ירא מזה דעתו הוא שהוא מוכן לזה, לזה בא לדבר זה. וגם דבר זה עצמו שהוא הנפילה אמרו הראשונים שהיראה מזה מביא לידי זה, כי אם יקח אדם לוח אחד של עץ ומניחו על הנהר לעבור על הנהר מן הקצה אל הקצה קרוב הוא אל הנפילה כאשר עובר עליו, ואם הוא מונח על הארץ לא היה נשמש רגליו ממנו. וזה בשביל כי המחשבה שמחשיב על הנפילה פועל באדם, כי השכל הוא הפועל הגמור, ומכ"ש דבר זה כאשר הוא מתירא שלא יעני, שהמחשבה והשכל הוא פועל באדם ומקבל עניות והבן זה:

G. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף לג עמוד א

טו] אמר ליה חסדא חסדא לך את צריכנא לך את צריכת לי עד ארבעין שנין איקפדי אהדדי – [1] הר"ח ור' פרץ מבארים דקאי ארישא את צריכת לי עד ארבעין שנין, דאין אדם עומד על דעת רבו עד מ' שנין. וכ"כ המהר"ם שיף. [2] המהרש"א מבאר דקאי אסיפא, עד מ' שנין איקפדי אהדדי, כמו שהיו ישראל נזופין במדבר מ' שנה.

H. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ד סימן לב

חשיבות לימוד הגמרא ומהותו

בדבר מה שהערת, הנה ידוע ענין חשיבות גמרא שאיתא בס"פ אלו מציאות (בבא מציעא ל"ג ע"א) שאין לך מצוה (שם איתא מדה) גדולה מזו, שהוא בירור טעמי ההלכות, ובירור טעמי המחלוקת. ובמקומות הרבה קרא ללימוד הגמרא שימוש תלמידי חכמים... שאף בזמנינו שכבר נכתב כל הש"ס וגם פסקי הגאונים ברי"ף ורמב"ם ורא"ש וטור וש"ע עם כל המפרשים שעליהו, איכא גם לנו תורה שבעל פה שלא נכתב עדיין, ואי אפשר לידע התורה על בוריה בלא שימוש תלמידי חכמים. שלכן נקרא גמרא שימוש תלמידי חכמים. משום שצריך להבין דברים הכתובים איך לקולטם במוחו, שלזה צריך רב שיסביר ההלכה לפי סוגיית הגמ' בפה ממש, וגם חברים שיתחדדו בזה שישמעו איך מבינים כל אחד לאחר שנקלט במומו/במוחו/ הדברים ששמעו, וגם מה שהבינו בעצמם לפי ערך ההבנה שלמדו מרבים גם בעניינים אחרים שלמדו גם כל הענין בעצמם.

וזהו עיקר הגדול בלימוד התורה, שזה שייך להתחדש כל ימיו, אף בימי זקנה ושיבה ולהתגדל בכל יום יותר מכפי שהיה אתמול שנעשה לעצמו תרווייהו רב ותלמיד. ולבחינת לימוד זה אם עלה יפה אצלו, הוא שיתייגע כל אחד להתעמק יותר ויותר לפי הדרך שכבר קלטה מוחו משמיעת השיעורים אף שהיו בעניינים אחרים. ולמצוא דברים הצריכים ביאור, וגם קושיות באיזה סוגיא, ולתרצם ולהסבירם לחבריו בעל פה ולפעמים גם לכותבם, שמוזה יבחנו שנתגדלו, ויראו להתגדל עוד יותר ויותר עד למדרגת גברא רבא.

I. שעורי ר' דוד מסכת בבא מציעא דף לג עמוד ב

א) אי גם באבידה משכחת דהכפל להשומר

תוד"ה המפקיד, אית דלא גרסי או שאבדו, משום דבאבידה ליכא כפל, ויש ליישב שכך טוען הנפקד וכו'. ובמהרש"א הקשה, דהא גם באבידה משכחת לה כפל, כגון שאחרי שאבד מן השומר, מצאו אחר, דהוי המוצא שומר אבידה, וטען טענת גניבה, דקיי"ל הטוען טענת גנב באבידה, חייב כפל, ובוהו שפיר יהא הדין דהכפל יהיה לשומר, ולא לבעלים, אם שילם ולא רצה לישבע, ועיין שם במהרש"א מש"כ בזה. ועי' בחי' הגרעק"א מש"כ ליישב, דבאבידה אף אם נשבע ולא שילם, נמי יהא הכפל להשומר, כמו גבי שוכר את הפרה, והשאילה לאחר, ונאנסה, דהשואל משלם לשוכר, ע"ש שהאריך בזה (הובא להלן דף לה: ס"ק ק"ו ק"ז).